

Nümunəvi peşə standartı
Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi
M u ssis l r   n nümunəvi təlim standartı

Elektrik xətt quraşdırıcısı v  təmirçisi

İngilis dilində adı: Electrical Line Installer and Repairer

N: 7413-2-00048-01

Azərbaycan Respublikasının  m k və  halinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi və Dünya Bankının birgə həyata keçirdiyi “Sosial M dafi nin İnkışafı” layihəsinin “ISCO 88/08-  uyğun t kmill şdirilm ş peşə standartlarının v  əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması” tapşırığı  er iv sində “GOPA Consultants” v  “SEFT Consulting” t r fınd n hazırlanmışdır.

Bakı
Avqust, 2011-ci il

İSTİFADƏ OLUNAN ANLAYIŞLAR

Bacarıq

Verilmiş iş üzrə vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirmək qabiliyyətidir.

Bacarıq səviyyəsi

Həyata keçirilən fəaliyyətlərin əhatəliliyi və mürəkkəbliyi ilə müəyyən olunur, burada fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi əhatə üzərində üstünlüyə malikdir. Hər bir bacarıq səviyyəsi üzrə müvafiq bilik səviyyəsi tələb olunur. ISCO-da, eləcə də Məşğulluq Təsnifatında aşağıdakı dörd geniş bacarıq səviyyəsi müəyyən edilir:

Birinci bacarıq səviyyəsi

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr sadə və dövrü fiziki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini zəruri edir. Bundan əlavə, birinci bacarıq səviyyəsində bir çox peşələr fiziki güc və dözümlülük tələb etdiyi halda, əksəriyyətində sadə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı tələb olunur. Bu bacarıqlara ehtiyac duyulduğu halda belə, onlar işin əsas hissəsini təşkil etmir.

Birinci bacarıq səviyyəsinə daxil olan bəzi peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün ibtidai təhsili və ya əsas təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaq (ISCED üzrə 1-ci səviyyə) tələb oluna bilər. Bəzi işlər üçün isə iş yerlərində qısamüddətli təlimlər tələb oluna bilər.

Birinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr ixtisası olmayan işçi qüvvəsini əhatə edir.

İkinci bacarıq səviyyəsi

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə bütün peşələrdə səriştəli fəaliyyət üçün tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsilin birinci mərhələsini başa vurmaqla (ISCED üzrə 2-ci səviyyə) əldə olunur. Bəzi peşələrdə ümumi orta təhsilin ikinci mərhələsini bitirmək zəruri hesab olunur (ISCED üzrə 3-cü səviyyə) ki, bura ixtisaslaşmış peşə təhsili və iş yerlərində həyata keçirilən təlim də daxil ola bilər. Müəyyən peşələr ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra ilk peşə-ixtisas təhsili almağı (ISCED üzrə 4-cü səviyyə) tələb edir. Bəzi hallarda isə iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

İkinci bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə ixtisaslı işçilər daxildir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi

Üçüncü bacarıq səviyyəsindəki peşələr, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş praktiki, texniki və metodoloji biliklər tələb edən mürəkkəb texniki və praktiki fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsini əhatə edir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də inkişaf etmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.

Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ümumi orta təhsil bazasına əsaslanan təhsil müəssisələrində 1-3 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5b səviyyəsi). Azərbaycanda bu bacarıq səviyyəsinə uyğun təhsil adətən orta ixtisas təhsili müəssisələrində (kolleclər) verilir. Bəzi hallarda müvafiq sahə üzrə geniş iş təcrübəsi və iş yerlərində həyata keçirilən uzunmüddətli təlim formal təhsili əvəz edə bilər.

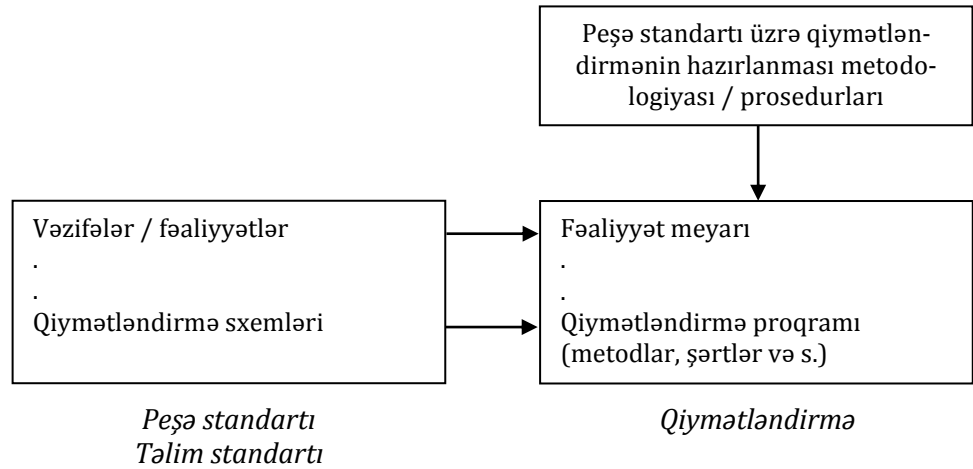
Üçüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələr əsasən texniki işçiləri əhatə edir.

	<p><i>Dördüncü bacarıq səviyyəsi</i></p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsinə, adətən, ixtisaslaşmış sahə üzrə geniş nəzəri və praktiki biliklər əsasında mürəkkəb problemlərin həlli və qərarların qəbul edilməsini tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi daxildir. Bu bacarıq səviyyəsi üzrə peşələr, ümumiyyətlə, yüksək səviyyədə yazıb-oxuma və rəqəmlərlə işləmə bacarığı, eləcə də təkmilləşmiş ünsiyyət bacarığı tələb edir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə tələb olunan bilik və bacarıqlar, adətən, ali təhsil müəssisələrində birinci və ya daha yüksək elmi dərəcənin verilməsi ilə yekunlaşan 3-6 illik təhsil vasitəsi ilə əldə olunur (ISCED üzrə 5a səviyyəsi və ya daha yüksək səviyyə). Bu bacarıq səviyyəsi üçün Azərbaycanda adətən bakalavriat və daha yüksək təhsil pillələri uyğun gəlir.</p> <p>Dördüncü bacarıq səviyyəsi üzrə təsnifatlaşdırılan peşələrə menecerlər, mühəndislər, müəllimlər, həkimlər və s. daxildir ki, bunlar çox vaxt peşəkarlar adlandırılır.</p>
Bilik	Təhsil və ya təcrübə vasitəsilə əldə edilən məlumat və faktlar toplusunu əhatə edir.
Əlavə / ümumi səriştələr	Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün tələb olunan səriştələrə əlavə olaraq, arzuolunan faydalı səriştələri əhatə edir. Buraya əmək fəaliyyətini təkmilləşdirə bilən, bir çox peşələr üçün ümumi olan və gələcəkdə tələb olunacaq səriştələr daxildir. Bunlar işçilərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün əsas kimi çıxış etmir.
Əvvəlki təlimin tanınması	<p>Harada və necə təhsil almasından asılı olmayaraq, qeydə alınmış ixtisaslar və vahid standartlar baxımından insanların əvvəlki təliminin tanınması prosesidir. İnsanlar təhsil müəssisəsində formal təlim keçmələrindən və ya qeyri-formal təlim əldə etmələrindən asılı olmayaraq, öyrənmə prosesini heç vaxt dayandırmırlar.</p> <p>Əvvəlki təlimin qiymətləndirilməsi və tanınması prosesi aşağıdakı kimidir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Şəxsin nə bildiyi və nə bacardığının müəyyənləşdirilməsi;• Şəxsin bilik və bacarıqlarının xüsusi standartlar, səriştələrin qiymətləndirilməsi üzrə əlaqəli meyarlar ilə müqayisə edilməsi;• Bu standartlara münasibətdə təlimin qiymətləndirilməsi;• Şəxsin formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə keçmişdə topladığı bacarıq, bilik və təcrübənin tanınması.
Fəaliyyət	Fərdin vəzifələrinin bir hissəsi olan iş və ya məsuliyyəti əks etdirir. Buna görə də vəzifə bir sıra fəaliyyətlərə bölünür.
Formal təlim	Azərbaycan Respublikasının təhsil və təlim müəssisələrində həyata keçirilir, dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə nəticələnir. Təhsil müəssisələrində formal təlimlər dövlət təhsil standartlarına uyğun olaraq aparılır. Əldə edilən səriştələr testlər vasitəsilə yoxlanılır və dövlət təhsil sənədi verilir.
Informal təlim	Özünü-təlim yolu ilə bilik və bacarıqlara yiyələnmənin formasıdır. Təhsil və təlim müəssisələrindən kənarında həyata keçirilir və təbii olaraq gündəlik həyatımızda müşahidə olunur. Formal və qeyri-formal təlimdən fərqli olaraq, informal təlim çox vaxt qeyri-ixtiyari baş verir və beləliklə, hətta fərdlərin özləri də səriştələrinin artırılmasında onun rolunu hiss etməyə bilər (məsələn, kütləvi informasiya vasitələrindən, ictimaiyyət arasında gündəlik qarşılıqlı əlaqələrdən və ümumi münasibətlərdən məlumatın əldə edilməsi).

	<p>O, təlimin həyata keçirilməsi sahəsində (xüsusilə) ixtisaslaşmamış hər hansı bir şəxs (yəni ailə üzvləri, digər əlaqəli şəxslər və s.) tərəfindən istiqamətləndirildiyi halda, məqsədli xarakter daşıya bilər. Informal təlim ölkə səviyyəsində qəbul edilən diplom və sertifikatların verilməsi ilə nəticələnir.</p>
İş	<p>Fərdin işəgötürən üçün və ya sərbəst məşğulluq şəraitində həyata keçirdiyi vəzifə və ya fəaliyyətlərin toplusudur (ISCO-08 -ə uyğun olaraq).</p>
İşə yanaşma	<p>Müəyyən ideya, obyekt, şəxs və ya vəziyyətə müsbət və ya mənfi münasibəti əks etdirir.</p> <p>Yanaşma fərdin fəaliyyət seçimini, çətinlik, həvəsləndirmə və mükafatlara (hamısı birlikdə stimullar adlanır) cavab reaksiyasını müəyyən edir. Bu baxımdan yanaşma iş üçün xeyli vacibdir.</p> <p>Yanaşmanın 4 əsas komponenti var: (1) Emosional: hiss və həyəcan; (2) İdrak: məntiqlə həyata keçirilən inam və fikirlər; (3) İradə: fəaliyyət meylləri; (4) Qiymət: stimullara mənfi və ya müsbət münasibət.</p>
Qeyri-formal təlim	<p>Təhsil sistemi ilə paralel şəkildə aparılır və dövlət təhsil sənədinin verilməsi ilə müşayiət olunmur. Qeyri-formal təlimlər iş yerlərində və ya formal təlim sistemlərinə yardım üçün yaradılmış təşkilat və ya mərkəzlərdə, dərnlərdə, fərdi məşğələlərdə, vətəndaş cəmiyyəti təşkilatları və qruplarında həyata keçirilə bilər.</p>
Qiymətləndirmə metodu	<p>Səriştəni ölçmək üçün üsul və ya alətdir.</p>
Qiymətləndirmə paketi	<p>Fəaliyyət meyarı da daxil olmaqla fərdin səriştələrinin qiymətləndirilməli olduğu müxtəlif qiymətləndirmə metodlarıdır.</p>
Qiymətləndirmə sxemi	<p>Qiymətləndirmə standartlarının vəzifələrini və onların yerinə yetirilmə istiqamətlərini müəyyən edir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədi fərdin müvafiq peşə standartını fəaliyyətlər, vəzifələr və ya tapşırıqlar üzrə həyata keçirə bilməsini müəyyən etməkdir. Sözügedən tapşırıqlar, peşə standartında müəyyən edilən texniki bacarıqları, planlaşdırma və problemləri həlləmə biliklərini, gözlənilməz vəziyyətlərdə hərəkət etmək bacarığını, digər şəxslər ilə işləmək bacarığını və ünsiyyət bacarıqlarını əhatə etməlidir.</p> <p>Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin məqsədlərinə, digər məsələlərlə yanaşı, aşağıdakılar daxildir:</p> <ul style="list-style-type: none">• İşəgötürmə;• Karyera yüksəlişi;• Bilik və bacarıqlarda olan boşluqların və təlim ehtiyaclarının müəyyən edilməsi;• İşçi heyətinin qiymətləndirilməsi. <p>Qiymətləndirməni planlaşdırma zamanı onun xarakterik cəhətlərinə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır: qiymətləndirmə hansı interval çərçivəsində həyata keçirilməlidir, hansı hədəflər müəyyən edilməlidir, hansı qiymətləndirmə metodları daha məqsəduyğundur. Qiymətləndirmə sxemi aşağıdakı qiymətləndirmə metodlarından 2 və ya 3-nü əhatə etməlidir: i) Əmək fəaliyyətinin müşahidə edilməsi; ii) İşin nəticəsinin qiymətləndirilməsi; iii) Simulyasiya; iv) Suallar (şifahi və ya yazılı); v) Layihə işi; vi) Portfel əsasında qiymətləndirmə; vii) Dinləmə qiymətləndirməsi; viii) Fərdi</p>

araşdırmalar; ix) Müştəri qiymətləndirməsi (məsələn, müştəri sorğu formaları), ekspert və şəxsi qiymətləndirmə və s.

Peşə standartı və peşə standartı üzrə qiymətləndirmə arasındakı əlaqə aşağıdakı sxemdə göstərilmişdir.

Məşğulluq təsnifatı (MT)

Ölkədə əmək bazarının inkişafına, beynəlxalq təcrübədə qəbul edilmiş uçot və statistikaya uyğun olaraq ISCO-08 təsnifatından istifadə edilməklə, onun genişləndirilməsi əsasında 2010-cu ildə hazırlanmışdır. Onun strukturu ISCO-08 təsnifatının strukturu ilə eynidir. MT Standartlaşdırma, Metrologiya və Patent üzrə Dövlət Komitəsinin 20 Dekabr 2010-cu il 180 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və AZT041-2010 nömrəsi ilə dövlət qeydiyyatına alınmışdır.

Peşə

Yüksək oxşarlıq dərəcəsinə malik əsas vəzifə və fəaliyyətlərdən ibarət olan işlərin məcmusudur. Şəxsin hər hansı bir peşə ilə bağlılığı onun hazırda tutduğu vəzifə, əlavə və ya əvvəlki işləri vasitəsi ilə müəyyən olunur.

Peşə standartı

Konkret peşə sahələrində işçilərin yerinə yetirdikləri əmək funksiyalarına qoyulan ümumi tələbləri sistemli şəkildə əks etdirən normativ sənəddir. O, müvafiq səriştələr çərçivəsində işçinin bilik, bacarıq və vərdisləri nəzərə alınmaqla, onun əmək funksiyalarını yerinə yetirməsinə imkan verəcək konkret vəzifə öhdəliklərinin və fəaliyyətlərin siyahısını özündə ehtiva edir. Peşə standartı işdəki rolu təyin etməyə, işçinin fəaliyyətini qiymətləndirməyə, eləcə də, təkmilləşmə, peşə yüksəlişi üçün yollar müəyyən etməyə və hazırlamağa kömək edə bilər.

Peşə standartları ISCO-ya və Məşğulluq təsnifatına uyğun olaraq təsnifatlaşdırılır.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi

Qiymətləndirmə hər hansı bir sahədə səriştənin aşkar edilməsi məqsədilə fərdin fəaliyyətinin aydın şəkildə müəyyən edilmiş standartlar ilə müqayisədə ədalətli və dəqiq şəkildə ölçülməsinə imkan verən prosesdir. İş yerinin qiymətləndirilməsi prosesi iş yeri ilə bağlı gündəlik fəaliyyətin tərkib hissəsini təşkil edir. Qiymətləndirmə zamanı əldə edilən nəticələr fərdlərə öz işlərini necə yerinə yetirdiyini öyrənməyə imkan verir. Bu, biliklərin, bacarıqların, yanaşma və davranışın inkişaf etdirilməsində, beləliklə, səriştənin nümayiş etdirilməsində onlara yardım edir.

Peşə standartı üzrə qiymətləndirmə nümunəsi qiymətləndirmə sxemi, fəaliyyət meyarları, qiymətləndirməni həyata keçirmək üçün zəruri qiymətləndirmə metodları və resurslarını əhatə edir.

Peşələrin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCO)	<p>Beynəlxalq Əmək Təşkilatının (BƏT) məsul olduğu əsas beynəlxalq təsnifatlardan biri olmaqla, beynəlxalq iqtisadi və sosial təsnifat qrupuna daxildir.</p> <p>ISCO iş prosesində qarşıya qoyulan vəzifə və fəaliyyətlərə müvafiq şəkildə müəyyən edilmiş qruplara uyğun olaraq işlərin təşkilində vasitə rolunu oynayır. Onun əsas vəzifələri aşağıdakıları təmin etməkdən ibarətdir:</p> <ul style="list-style-type: none">• Peşələrə dair statistik və inzibati məlumatların beynəlxalq hesabatını, müqayisəsini və mübadiləsini həyata keçirmək üçün baza rolunu oynamaq;• Peşələrin milli və regional təsnifatlarının hazırlanması üçün model rolunu oynamaq;• Bilavasitə özlərinin milli təsnifatını hazırlamayan ölkələrdə tətbiq oluna biləcək sistem rolunu oynamaq. <p>O, statistik və müştəri yönümlü proqramlar üçün nəzərdə tutulmuşdur. Müştəri yönümlü proqrama iş axtaranların iş yerlərinə yönəldilməsi, ölkələr arasında işçilərin qısa və uzunmüddətli miqrasiyasının idarə edilməsi, peşə təlimi proqramları və təlimatlarının hazırlanması daxildir.</p> <p>ISCO-nun ilk versiyası 1957-ci ildə qəbul edilmiş, daha sonra isə ISCO-68, ISCO-88 və hazırkı ISCO-08 versiyaları hazırlanmışdır.</p>
Səriştə	<p>Müvafiq əmək fəaliyyətini həyata keçirə bilmək üçün lazımi səviyyədə bilik, bacarıq, yanaşma və davranışa malik olmaqdır.</p> <p>İş kontekstində istifadə olunan “Səriştə” anlayışı iş yerində tətbiq olunan bacarıqları əks etdirir. Səriştə şəxs nəyi bilir (bilik), nəyi bacarır (bacarıq), nəyi etmək istəyir (yanaşma) və bunu necə edir (davranış) məhəfurlarının birləşməsinin nəticəsidir. Beləliklə, səriştə işi yerinə yetirmək üçün lazım olan texniki peşə elementləri, ümumi şəxsi xüsusiyyətlər və istəklərin birləşməsidir.</p> <p>Səriştələr həmçinin işçinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün baza rolunu oynayır.</p>
Təhsilin Beynəlxalq Standart Təsnifatı (ISCED)	<p>1970-ci illərin əvvəllərində UNESCO tərəfindən həm ayrı-ayrı ölkələrdə, həm də beynəlxalq səviyyədə təhsilə dair statistik məlumatların əldə olunması, toplanması və təqdim olunmasına xidmət edən bir vasitə kimi hazırlanmışdır. ISCED 1975-ci ildə Cenevrədə keçirilən Təhsilə dair Beynəlxalq Konfransda qəbul edilmiş və daha sonra 1978-ci ildə Parisdə keçirilən UNESCO-nun Ümumi Konfransında qüvvəyə minmişdir. Hazırda istifadə edilən təsnifat ISCED 2011-dir.</p>
Təlim standartı	<p>İş yerində vəzifə və fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi üçün zəruri <i>səriştələri</i> (bilik, bacarıq və yanaşmaları, həmçinin əlavə ümumi səriştələri) təsvir edir. Bu səbəbdən, onlar fəaliyyət meyarları hesab edilir və aşağıdakı hallarda istifadə olunur:</p> <ul style="list-style-type: none">• istehsaldan ayrılmadan peşə təlimlərinin hazırlanması;• istifadəyə yararlı səriştələrin inkişaf etdirilməsi və təmin olunması üçün təlim institutları ilə müəssisələr arasında əlaqə;• peşə təlimləri üçün təhsil standartları və kurikulumların hazırlanması.
Vəzifə	<p>İşin icrası üçün zəruri olan fəaliyyətləri əhatə edir.</p>

MÜNDƏRİCAT

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI	8
A.1. İşə dair xüsusi məlumat	8
A.1.1. Əmək şəraiti	8
A.1.2. İşə qəbul tələbləri	8
A.1.3. Tabeçilik	9
A.1.4. Peşə standartları üçün məsuliyyət və müstəqillik səviyyələri	10
A.1.5. Karyera yüksəlişi və sərbəst məşğulluq imkanları	10
A.2. Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı	11
A.3. Səriştələr haqqında	12
A.4. Qiymətləndirmələr haqqında	12
B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ	13
B.1. Fəaliyyət meyarları	13
B.2. Qiymətləndirmə ilə bağlı resurslar	14
B.3. Qiymətləndirmə metodları	14
B.3.1. Fəaliyyətin qiymətləndirilməsi	14
B.3.2. Yazılı qiymətləndirmə	15
B.4. Nəticələrin qeydə alınması	19
C. MÜƏSSİSƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI	20
C.1. Səriştələrin qısa təsviri	20
C.2. Təlim ilə bağlı xüsusi məlumat	23
C.2.1. Təlimin növləri	23
C.2.2. Təlimin istiqaməti	23
C.2.3. Əvvəlki təlimin tanınması	23
Peşə standartının hazırlanması prosesində iştirak etmiş müəssisə nümayəndələrinin siyahısı	Error! Bookmark not defined.
ISCO88/08-ə uyğun təkmilləşdirilmiş peşə standartlarının və əlaqədar təlim standartlarının hazırlanması layihəsi tərəfindən prosesin əlaqələndirilməsində iştirak etmiş şəxslərin siyahısı:	Error! Bookmark not defined.
İstinadlar	Error! Bookmark not defined.

A. NÜMUNƏVİ PEŞƏ STANDARTI

Elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi

Peşənin qısa təsviri

Elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi elektrik xətləri sistemlərinin və onlarla əlaqəli olan avadanlıq, elektrik maşınları, digər elektrik aparatları, elektrik ötürücüləri, təchizat xətləri və kabellərinin quraşdırılması, uyğunlaşdırılması və təmirini həyata keçirir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	7413 (Kabelçi, elektrik gücü/yerüstü kabellər)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
ISCO 08-də işin kodu:	7413 (Line worker, electric power)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
Hazırlanma tarixi:	Avqust, 2011-ci il
Təsdiq edən qurum:
Təsdiq tarixi:
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Avqust, 2014-cü il

Oxşar peşəyə eyni zamanda Azərbaycan Respublikasının Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi kollegiyasının 16-4/1 nömrəli 29 mart 1997-ci il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş Tikinti, quraşdırma və təmir-tikinti işləri bölməsi üzrə fəhlə peşələri və işlərin vahid tarif-ixtisas sorğu kitabçasında “Elektrik quraşdırıcısı-sazlayıcı” adı altında (Hissə 3, peşə N: 28, 39) və 10-2 nömrəli 9 avqust 2006-cı il tarixli qərarı ilə təsdiq edilmiş Fəhlə peşələri və işlərinin vahid tarif-ixtisas sorğu kitabçasında “Elektrik işiqçısı” adı altında (Hissə 1, peşə N: 22) rast gəlinir.

A.1. İŞƏ DAİR XÜSUSİ MƏLUMAT

A.1.1. ƏMƏK ŞƏRAİTİ

- İş açıq məkanda həyata keçirilir;
- İş şəraiti təhlükəli ola bilər;
- İş hündürlükdə, eləcə də istənilən hava şəraitində aparıla bilər;
- İş əməyin mühafizəsi və işləməyə şərait yaradan uyğun tikinti sahəsinə əsasən aparılır;
- İşəgötürən tərəfindən təmin olunan fərdi mühafizə vasitələrindən (FMV) istifadə olunur;
- Əməyin mühafizəsi və təhlükəsizlik texnikası qaydaları Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi, Texniki təhlükəsizlik haqqında Qanun və digər müvafiq qanunvericilik aktları ilə müəyyən olunur.

A.1.2. İŞƏ QƏBUL TƏLƏBLƏRİ

- Əmək münasibətləri Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Əmək Məcəlləsi və digər normativ-hüquqi aktlarla tənzimlənir;
- İşə qəbul olunarkən sağlamlıq haqqında tibbi arayış, sonradan vaxtaşırı icbari tibbi müayinədən keçmək haqqında tibbi arayış (Azərbaycan Respublikasının Nazirlər

Kabinetinin qərarı və Azərbaycan Respublikasının Səhiyyə Nazirliyinin müvafiq əmrləri ilə nəzərdə tutulduğu hallarda) təqdim olunur.

A.1.3. TƏBƏÇİLİK

Kimə tabedir: İdarə və ya müəssisə rəhbərliyi, elektrik mühəndisi, elektrik verilişi xətləri ustası.

Kim ona tabedir: İş yerində çalışan köməkçi işçi(lər).

A.1.4. PEŞƏ STANDARTLARI ÜÇÜN MƏSULİYYƏT VƏ MÜSTƏQİLLİK SƏVİYYƏLƏRİ

Səviyyələr	Məsuliyyət, fəaliyyətlərin mürəkkəbliyi və müstəqillik	Uyğun gələn səviyyə
1	Planlaşdırılmış qaydada birbaşa nəzarət altında işləmək. İş təkrarlanan xarakterə malikdir və mürəkkəb olmayan bir neçə funksiyanı əhatə edir.	
2	Nəzarət altında işləmək, kiçik səlahiyyətlərə malik olmaq. Təcrübə tələb edən fəaliyyətlərin yerinə yetirilməsi və əlaqələndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq. Öz fəaliyyətlərini planlaşdırmaq və nəticələri barədə hesabat vermək. Digər şəxslərlə əməkdaşlıq etmək və komandada işləmək.	☒
3	Əvvəlcədən məlum olan vəzifə və fəaliyyətlər çərçivəsində müstəqil idarəetmə və komandanın idarə edilməsini həyata keçirmək (eyni zamanda həm idarəetmə, həm də istehsal subyekti kimi çıxış etmək). İşə yanaşmasını dəyişən şəraitə uyğunlaşdırmaq və dövrü problemlərin həlli zamanı elementar nəzəriyyələrdən istifadə etmək. Digər şəxslərin gündəlik işinə nəzarət etmək, əmək fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi üçün məsuliyyət daşımaq və işin təkmilləşdirilməsi ilə bağlı təkliflər vermək. İşçilərə rəhbərlik etmək. Mürəkkəb fəaliyyətləri əlaqələndirmək və yerinə yetirmək. Ümumi təcrübədən istifadə etməklə xüsusi yeni fəaliyyətlər müəyyən etmək.	
4	Yeni və çox vaxt yaradıcı metodlar tələb edən məsələlərlə məşğul olmaq. Mürəkkəb məsələlərin həllində geniş təcrübədən istifadə etmək. Gözlənilməz dəyişiklik olduğu halda əmək fəaliyyətinə rəhbərlik və nəzarəti həyata keçirmək. Özü və başqaları üçün fəaliyyət meyarları hazırlamaq, onları nəzərdən keçirmək və təkmilləşdirmək. Gözlənilən və ya gözlənilməz iş rejimi şəraitində qərarların qəbul edilməsinə məsuliyyət daşımaq. Fərdlərin və qrupların peşəkar inkişafının idarə olunmasına məsuliyyət daşımaq. Fəaliyyətləri müşahidə etmək, qiymətləndirmək, müvafiq hesabatlar hazırlamaq və dəyişikliklər təklif etmək.	

A.1.5. KARYERA YÜKSƏLİŞİ VƏ SƏRBƏST MƏŞĞULLUQ İMKANLARI

- Təcrübə əldə etdikdən sonra idarəetmə vəzifələrinə yüksəlmək mümkündür.

A.2. ƏSAS VƏZİFƏLƏRİN (V) VƏ VƏZİFƏLƏR DAXİLİNDƏ FƏALİYYƏTLƏRİN (F) SİYAHISI

- V.1. Elektrik təhlükəsizliyi tədbirlərini yerinə yetirmək:
- F.1.1. Fərdi mühafizə vasitələrindən (FMV) düzgün istifadə qaydalarını müəyyənləşdirmək;
 - F.1.2. Alov və ətraf mühitin təhlükəsizliyi üzrə prosedurları müəyyənləşdirmək;
 - F.1.3. Nərdivanda təhlükəsizlik üçün prosedurları müəyyənləşdirmək;
 - F.1.4. Cərəyan altında olan elektrik dövrələrinin işləməsi üçün protokolu düzgün müəyyənləşdirmək;
 - F.1.5. Emalatxananın təhlükəsizlik qaydalarını və təhlükəsiz iş yeri şəraitini təşkil etmək;
 - F.1.6. Məhdud məkanda işləyən zaman mühafizə prosedurlarını təsvir etmək;
 - F.1.7. Elektrik zədələrinə və qəza şoklarına qarşı tədbirlər üzrə prosedurları təsvir etmək.
- V.2. Ölçmə və yoxlama:
- F.2.1. Sayğac və ölçü cihazlarının müvafiq xarakteristikasını müəyyən etmək və onlardan istifadə etmək ək;
 - F.2.2. İzolyasiya, keçirici və yarımkecirici materialları müəyyənləşdirmək;
 - F.2.3. Elektrik yoxlama və sınaq avadanlıqlarının istifadə və qoşulma qaydalarını izah etmək;
 - F.2.4. Yük cərəyanının və gərginliyin müəyyənləşdirilməsi üçün müvafiq riyazi düsturlardan istifadə etmək;
 - F.2.5. Sayğac göstəricilərini şərh etmək və hesablamaq.
- V.3. Alətlər, materiallar və işçi komponentləri müəyyənləşdirmək:
- F.3.1. Əl alətlərini müəyyənləşdirmək və onlardan düzgün istifadə etmək;
 - F.3.2. Elektrik kabellərinin ölçü və tipini yükə görə seçmək;
 - F.3.3. İzolyasiyalı naqilləri, boruların növlərini və xarakteristikalarını müəyyənləşdirmək;
 - F.3.4. İzolyasiyalı naqilləri, boruları kəsmək, deşmək, nasazlıqlarını aradan qaldırmaq və əymək;
 - F.3.5. Yuva və elektroarmaturları müəyyənləşdirmək;
 - F.3.6. Müxtəlif təyinatlı qurğuların məqsəd və funksiyasını müəyyən etmək.
- V.4. Sxemlər, texniki xarakteristikalar, qiymətləndirmələr:
- F.4.1. Elektrik sxemlərini müəyyənləşdirmək və izah etmək
 - F.4.2. Naqillərin qurulması üzrə sxem-diaqramları müəyyənləşdirmək və izah etmək;
 - F.4.3. Hər bir elementin texniki xarakteristikalarını, sxemlərini və işçi təsvirini şərh etmək və istifadə etmək;
 - F.4.4. Əsas riyazi hesablamalar və çevirmələr həyata keçirmək;
 - F.4.5. Elektrik dövrəsinin yığılma sxemlərinin planlaşdırılması və qurulmasını nümayiş etdirmək;
 - F.4.6. Tələb olunan materialların və iş saatının həcmi qiymətləndirmək.
- V.5. Dəyişən Cərəyan (DC):
- F.5.1. Dəyişən cərəyan dövrələrinin xarakteristikasını müəyyən etmək;
 - F.5.2. Elektrik tutumu, ümumi müqavimət, cərəyan şiddəti, gərginlik və müqaviməti izah etmək;
 - F.5.3. Düzləndirici, invertor və filtrlərin funksiya və xarakteristikalarını izah etmək;

F.5.4. Enerji istehlakı, paylanması və itkisini hesablamaq.

V.6. Elektrik xətlərini çəkmək, elektrik dövrəsi və quraşdırma:

F.6.1. Xüsusi elektrtik qurğuları üçün uyğun elektrik sxemləri tərtib etmək;

F.6.2. Komutasiya sxemini düzgün tətbiq etmək;

F.6.3. Blokları, qurğuları və tənzimləməni düzgün qurmaq;

F.6.4. Ümumi şəbəkənin ilkin quraşdırılma işlərini həyata keçirmək;

F.6.5. Tamamlama işləri görmək;

F.6.6. Çeviricisi olan elektrik çıxışlarını quraşdırmaq;

F.6.7. Naqili dartmaq, birləşdirmək, sərhdədlərini müəyyən etmək və əlaqələndirmək;

F.6.8. Tamamlanmış qurğuların işləmə qabiliyyətini sınaqdan keçirmək və yaranan nasazlıqları aradan qaldırmaq;

F.6.9. Fövqəladə çıxış üzrə əsas tələbləri müəyyənləşdirmək;

F.6.10. Elektroarmaturlar, birləşdiricilər və komponentləri quraşdırmaq.

A.3. SƏRİŞTƏLƏR HAQQINDA

Fərdin elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi peşə standartı üzrə vəzifə və fəaliyyətləri həyata keçirməsi üçün zəruri olan əsas sərişmələr elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi peşəsi üzrə müvafiq **təlim standartında** göstərilmişdir (formal, qeyri-formal və informal təlimlər vasitəsilə əldə olunan bilik, bacarıq, yanaşma və davranış).

A.4. QİYMƏTLƏNDİRMƏLƏR HAQQINDA

Bu peşədə fərdin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi prosesi elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi peşəsi üzrə müvafiq **peşə standartının qiymətləndirilməsində** öz əksini tapır. Fərdin sistemli qiymətləndirilmələr vasitəsilə qiymətləndirilməsi işəgötürənə müxtəlif məqsədlər (yəni işəgötürmə, karyerada irəli çəkmə, heyətin qiymətləndirilməsi, təlim ehtiyaclarının qiymətləndirilməsi) baxımından faydalı ola bilər.

B. PEŞƏ STANDARTI ÜZRƏ QIYMƏTLƏNDİRMƏ NÜMUNƏSİ

Elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi

Qiymətləndirməyə dair məlumat

Elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçiləri üçün qiymətləndirmə nümunəsi elektrik qurğularının hazırlanması və nəzarəti, naqıl və şəbəkə açarlarının quraşdırılması, eləcə də texniki xidmət və təmir ilə əlaqədar tələb olunan bilik və bacarıqları müəyyən edir. Testə həmçinin elektrik enerjisi üzrə terminlər və nəzəri məlumatı əsk etdirən suallar daxildir.

Hazırkı peşə üçün **tövsiyə edilən qiymətləndirmə metodları** aşağıdakılardır: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı testlər. Sözügedən peşə üçün qiymətləndirmə proqramının nümunəsi aşağıda verilmişdir.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) peşənin kodu:	7413 (Kabelçi, elektrik gücü/yerüstü kabellər)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
ISCO 08-də işin kodu:	7413 (Line worker, electric power)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
Test versiyası:	01
Hazırlanma tarixi:	Avqust, 2011-ci il
Təsdiq edən qurum:
Təsdiq tarixi:

B.1. FƏALİYYƏT MEYARLARI

Bu meyarlar peşə standartındakı vəzifə və fəaliyyətlərlə birbaşa əlaqəlidir. Onlar anlaşılan dildə, sadə formada yazılmalıdır ki, qiymətləndirmə nümunələri hazırlayanlar üçün qiymətləndirmə maddələrinin formalaşdırılmasında faydalı olsun. Birinci (V.1) və sonuncu (V.6) vəzifələrə uyğun gələn fəaliyyət meyarları ilə bağlı nümunə aşağıda göstərilmişdir.

Fəaliyyət meyarı nümunəsi:

- V.1. Elektrik təhlükəsizliyi tədbirlərini yerinə yetirmək:
 - F.1.1. Fərdi mühafizə vasitələrindən (FMV) düzgün istifadə qaydalarını müəyyənləşdirmək;
 - F.1.2. Alov və ətraf mühitin təhlükəsizliyi üzrə prosedurları müəyyənləşdirmək;
 - F.1.3. Nərdivanda təhlükəsizlik üçün prosedurları müəyyənləşdirmək;
 - F.1.4. Cərəyan altında olan elektrik dövrələrinin işləməsi üçün protokolu düzgün müəyyənləşdirmək;
 - F.1.5. Emalatxananın təhlükəsizlik qaydalarını və təhlükəsiz iş yeri şəraitini təşkil etmək;
 - F.1.6. Məhdud məkanda işləyən zaman mühafizə prosedurlarını təsvir etmək;
 - F.1.7. Elektrik zədələrinə və qəza şoklarına qarşı tədbirlər üzrə prosedurları təsvir etmək.

...

- V.6. Elektrik xətlərini çəkmək, elektrik dövrəsi və quraşdırma:
- F.6.1. Xüsusi elektrtik qurğuları üçün uyğun elektrik sxemləri tərtib etmək;
 - F.6.2. Komutasiya sxemini düzgün tətbiq etmək;
 - F.6.3. Blokları, qurğuları və tənzimləməni düzgün qurmaq;
 - F.6.4. Ümumi şəbəkənin ilkin quraşdırılma işlərini həyata keçirmək;
 - F.6.5. Tamamlama işləri görmək;
 - F.6.6. Çeviricisi olan elektrik çıxışlarını quraşdırmaq;
 - F.6.7. Naqili dartmaq, birləşdirmək, sərhədlərini müəyyən etmək və əlaqələndirmək;
 - F.6.8. Tamamlanmış qurğuların işləmə qabiliyyətini sınaqdan keçirmək və yaranan nasazlıqları aradan qaldırmaq;
 - F.6.9. Fövqəladə çıxış üzrə əsas tələbləri müəyyənləşdirmək;
 - F.6.10. Elektroarmaturlar, birləşdiricilər və komponentləri quraşdırmaq.

B.2. QIYMƏTLƏNDİRMƏ İLƏ BAĞLI RESURSLAR

- a) Material və komponentlər: **izolyasiya boruları üçün məngənələr** – kabel üçün məngənələr; əldə işlətmək üçün kəlbətinlər; hidravlik məngənələr; elektrik məngənələri .
- b) Alət və avadanlıqlar: **mexaniki burğu** – elektrik burğusu; qaz burğusu; perforator; hidravlik burğular; **gərginlik və cərəyan şiddətini ölçmək üçün cihazlar** – cərəyan şiddətini ölçən cihazlar; rəqəmli qeyd aparan ampermetrlər; rəqəmli voltmetrlər – RVM; izolyasiyanı yoxlayan cihazlar; **məftil və ya kabel kəsən alətlər** – kabel kəsənlər; hidravlik kəsici alətlər; izolyasiya kabellərini kəsmək üçün alətlər; **mişarlar** - kamanşəkilli mişarlar; dəmirkəsən mişarlar; əl mişarları; ensiz mişarlar (nojoykalar).
- c) İstehlak malları: Ehtiyac yoxdur.

B.3. QIYMƏTLƏNDİRMƏ METODLARI

Fərdin səriştəsini qiymətləndirmək məqsədilə aşağıdakı iki metoddan istifadə olunur: (i) fəaliyyətin qiymətləndirilməsi və (ii) yazılı test.

B.3.1. FƏALİYYƏTİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

İcra müddəti: 1 saat.
İşlərin sayı: 2.

İşlərin icrasını qiymətləndirmək üçün meyarlar işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Əhatə olunan sahələr:

40 % - Ölçü cihazının dayaq nöqtəsindən xidməti çıxış panelinə kabelin quraşdırılması:

Alətlərin seçilməsi, ölçü cihazının dayacağının və panelin quraşdırılması və montajı, **xidməti çıxış cihazı üçün** kabel və yer sisteminin quraşdırılması və birləşdirilməsi, kabelin yoxlanılması, işin planlaşdırılması.

22% İşiq-texniki alət otağının elektrik sisteminin qurulması: Alətlərin seçilməsi, çertyojun tamamlanması, üç və dörd çıxışlı elektrik açarı üçün elektrik sisteminin qurulması, işıqlandırmanın

yoxlanması, iş vaxtının planlaşdırılması.

14% Qapı zənginin quraşdırılması: Alətlərin seçilməsi, qapı zənginin quraşdırılması, qapı zənginin yoxlanması və iş vaxtının planlaşdırılması.

24% Sabit cərəyan dövrəsinin hesablanması, qurulması və yoxlanması:

İş nümunəsi 1: İşıq-texniki alət otağının elektrik sisteminin qurulması.

Maksimum müddət: 30 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: Elektrik enerjisi ilk olaraq paylayıcı qutuya daxil edilir. Müvafiq alətlər, materiallar və metodlardan, iki-üç çıxışlı və bir dörd çıxışlı elektrik açarıdan istifadə etməklə 3 birləşmə nöqtəsindən bir tələbatçının şəbəkəyə qoşulması üçün elektrik enerjisi sisteminin qurulması.

İş nümunəsi 2: Qapı zəngi dövrəsinin qurulması.

Maksimum müddət: 30 dəqiqə.

İştirakçının görəcəyi işlər: İş üçün uyğun materialların seçilməsi və elektrik normativlərinə və spesifikasiyalara uyğun olaraq qapı zəngi dövrəsini uğurla quraşdırmaq üçün layihə planına əməl edilməsi.

B.3.2. YAZILI QIYMƏTLƏNDİRMƏ

İcra müddəti: 30 dəqiqə.

Sualların sayı: 29.

Yazılı qiymətləndirməni keçmək üçün tələb olunan düzgün cavabların sayı işəgötürən tərəfindən müəyyən olunur.

Təvsiyə olunan nisbət: 70%.

Əhatə olunan vəzifələr:

- 12% Elektrik təhlükəsizliyi tədbirlərinin yerinə yetirilməsi;
- 14% Ölçmə və sınaq;
- 15% Alət, material və komponentlərin müəyyənləşdirilməsi;
- 10% Plan, xüsusiyyət və hesablamalar;
- 12% Dəyişən Cərəyan;
- 12% Sabit Cərəyan;
- 25% Elektrik şəbəkəsi, elektrik dövrəsi və elektrik qurğusu.

Sual nümunələri:

1. Yuxarı qaldırılmış hissəsinin havadan keçən elektrik xətləri ilə toqquşması ehtimalı səbəbindən məqsədyönlü şəkildə torpaqlanan maşında:
 - A. İşçi torpaqlanan hissənin yaxınlığında dayanmalı və digər şəxslərə həmin ərazidən kənar durmaları barədə xəbərdarlıq etməlidir.
 - B. İxtisaslı işçi torpaqlanan hissənin yaxınlığında dayanmalı və digər şəxslərə bu hissədən kənar durmaları barədə xəbərdarlıq etməlidir
 - C. Heç kəsin torpaqlanan hissənin yaxınlığında durmasına icazə verilmir
 - D. Torpaqlanan hissə kilidlənməli / möhürlənməlidir.

2. Daşınabilən kabel və ştepsel birləşdirilmiş avadanlıq.....:
- A. istifadə edilməmişdən əvvəl hər bir növbə zamanı yoxlanılmalıdır.
 - B. hər səhər yoxlanılmalıdır.
 - C. hər il lisenziyalı elektrik tərəfindən yoxlanılmalıdır.
 - D. yalnız problem aşkar olunduqda yoxlanılmalıdır.
3. Elektrik təhlükəsi barədə xəbərdarlıq işarəsi asıldıqda və əraziyə girişi məhdudlaşdıran bərrikada qurulduqda:
- A. müvafiq əraziyə daxil olmaq üçün tərəfdaş metodundan istifadə etmək lazımdır.
 - B. müvafiq ərazinin yaxınlığında giriş üçün yazılı icazə verilməlidir.
 - C. səlahiyyəti olmayan şəxslər əraziyə daxil olmaq üçün xüsusi icazə almalıdırlar.
 - D. ərazi açıq enerji sahəsinə malikdir.
4. Elektik qurğusunun yaxınlığında nərdivandan istifadə etmək ehtiyacı yarandıqda:
- A. keçirici nərdivandan istifadə etmək lazımdır.
 - B. metal nərdivandan istifadə etmək lazımdır.
 - C. keçirici olmayan nərdivandan istifadə etmək lazımdır.
 - D. nərdivan müvafiq şəkildə torpaqlanmalıdır.
5. Şəbəkə açarı istifadə etdiyiniz maşını qoşduqda və enerji verilişini kəsdikdə....
- A. siz şəbəkə açarını sadəcə olaraq əl ilə yenidən qoşa və maşını istifadə etməkdə davam edə bilərsiniz.
 - B. şəbəkə açarını yenidən işə salmazdan əvvəl şəbəkəyə enerji təchizatının yenidən bərpa edilməsinin təhlükəsiz olmasına əmin olmalısınız.
 - C. siz dərhal maşını söndürməlisiniz.
 - D. siz yeni şəbəkə açarını qurmalısınız.
6. Müəyyən edilən vasitələr:
- A. yaşıl keçirici
 - B. qırmızı, qara və ya göy keçirici
 - C. ağ keçirici
 - D. bütün keçiricilər
7. Aşağı-gərginlikli müdafiə o deməkdir ki:
- A. şəbəkədə problem yarandıqdan sonra avadanlıq yenidən işə düşəcəkdir.
 - B. şəbəkədə problem yarandıqdan sonra avadanlıq işə düşməyəcəkdir.
8. Aşağı-gərginlikli elektrik açarı o deməkdir ki:
- A. şəbəkədə problem yarandıqdan sonra avadanlıq yenidən işə düşəcəkdir.
 - B. şəbəkədə problem yarandıqdan sonra avadanlıq işə düşməyəcəkdir.
9. Yer _____ birləşir:
- A. patron üzərində yaşıl vintə
 - B. metal qutunun arxasındakı vintə
 - C. torpaqlanan elektron vasitəsilə torpağa
 - D. metal qutunun arxasındakı yaşıl vintə
10. Torpaq çubuğuna birləşdirilən məftil necə adlanır?
- A. birləşdirici keçirici
 - B. torpaqlanan keçirici
 - C. yer keçiricisi
 - D. neytral keçirici
 - E. müəyyən keçirici
11. Patronun yaşıl ucluğuna birləşdirilən məftil necə adlanır?

- A. birləşdirici keçirici
- B. torpaqlanan keçirici
- C. yer keçiricisi
- D. neytral keçirici
- E. müəyyən keçirici

12. Müştəri xidməti

- A. xidmət qutusunda sayğac qutusuna qədər olan hissəni əhatə edir.
- B. xidmət qutusunda təchizat orqanının birləşmə etdiyi hissəyə qədər olan qurğunu əhatə edir.
- C. xidmət qutusunda yüksəklikdə xidmətin göstərilməsi üçün elektrik dirəyinə qədər olan hissəni əhatə edir.
- D. bütün cavablar

13. Qidalandırıcı:

- A. binada olan bütün şəbəkədir
- B. yekun yüklənmiş mənbədən istifadə nöqtəsinə qədər olan şəbəkə hissəsidir.
- C. yüklənmiş mənbələr arasında olan şəbəkə hissəsidir
- D. heç biri

14. İzolə edilmiş elektrik naqili:

- A. keçirici növüdür
- B. metal kabeldir
- C. qutudur
- D. elektrik şitidir

15. Həddindən aşağı gərginlik:

- A. 30 volta qədər olan gərginlikdir
- B. 31 - 750 arasında olan gərginlikdir
- C. 750 - 800 arasında olan gərginlikdir
- D. 800 voltdan yüksək olan gərginlikdir

16. Yüksək gərginlik:

- A. 30 volta qədər olan gərginlikdir
- B. 31 - 750 arasında olan gərginlikdir
- C. 750 - 800 arasında olan gərginlikdir
- D. 800 voltdan yüksək olan gərginlikdir

17. İzolyasiyası və ya mühafizə təbəqəsi olmayan bütün açıq naqillər necə adlanır?

- A. Mühafizəsiz
- B. Enerjidən ayrılan
- C. Açıq
- D. Qapalı

18. Elastik kabel aşağıdakı qüsurlar baxımından yoxlanılmalıdır:

- A. Örtüyün soyulması
- B. Örtüyün olmaması və ya zədələnməsi
- C. İzolyasiyanın zədələnməsi
- D. Bütün cavablar

19. Daşına bilən elektrik avadanlığından istifadə edən zaman biri istisna olmaqla aşağıdakıları yerinə yetirməlisiniz:

- A. Rozetkanın üzərindəki iki dəliyə uyğun gəlməsi üçün ştəpseldəki üçüncü yer oxunu götürmək
- B. Avadanlığın yer birləşməsinə təsir etməyən adapterdən istifadə etmək
- C. Avadanlıqdan deformasiya edilmiş ştəpseli çıxarmaq
- D. Avadanlığı şəbəkəyə qoşmaq və şəbəkədən çıxarmaq üçün quru əldən istifadə etmək

20. İşıqlandırma şəbəkəsini qoşmaq və ya ayırmaq üçün qoruyuculardan istifadə oluna bilər
- Heç vaxt
 - Hər zaman
 - Yalnız fəvqəladə hallarda
 - Heç bir cavab
21. Elektrik avadanlığının ətrafında işləyən zaman təhlükəsiz iş təlimatlarından biri:
- Qiymətli metallardan hazırlanan bəzək əşyaları geyməkdir.
 - Keçirici nərdəyindən istifadə etməkdir.
 - İzolyasiya edilmiş alətlərdən istifadə etməkdir.
 - Paltarın üzərindən açarlar və ya açar zənciri geyməkdir.
22. Cərəyan keçməyən açıq hissələr _____ hissələrdir:
- 0 cərəyan göstəricisinə malik.
 - Heç bir cərəyan mənbəyinə qoşulmayan
 - Keçiricilərinə və elementlərinə enerji verilişi dayandırılmış, bağlanmış və möhürlənmiş.
 - Heç bir cavab.
23. Cərəyan keçən hissələrə təmas barədə xəbərdarlıq necə edilir?
- Ərazidən cərəyanın keçməsi barədə xəbərdar edici nişan asılır.
 - Elektrik təhlükəsiz olan ərazinin ətrafında barrikada qurulur.
 - Ərazidə duran müvafiq şəxs təhlükə barədə yaxınlaşan şəxsləri xəbərdar edir.
 - Bütün cavablar.
24. Alışqan materiallar.....:
- Hər zaman qılgıncı yarada bilən elektrik avadanlığının yaxınlığında saxlanılmalıdır.
 - Qılgıncı yarada bilən elektrik avadanlığının yaxınlığında saxlanılmamalıdır.
 - Təhlükəli vəziyyətin yaranmasının qarşısını alan ehtiyat tədbirləri görüldükdən sonra elektrik avadanlığının yaxınlığında saxlanıla bilər
 - B və ya C.
25. Kənar təmas ola bilən cərəyan keçən hissələr:
- Bağlanılır.
 - Bilməyərək təhlükəsizlik məsafəsindən daha yaxın məsafəyə qədər yaxınlaşmaq mümkün olur.
 - Bir qayda olaraq izolyasiya edilir
 - İzolyasiya edilmir
26. Hansı şərtlər daxilində kənar təmas ola bilən hissələrə enerjinin verilməsi nəzərdən keçirilə bilər?
- Onlar bağlanılmadıqda / möhürlənmədikdə
 - Onlar izolyasiya olunduqda
 - Onlar bağlandıqda / möhürləndikdə
 - Onların şəbəkədən ayrıldığını görmək mümkün olmadıqda
27. Bağlama / möhürləmə işləri:
- İxtisaslı şəxs tərəfindən həyata keçirilməlidir.
 - İxtisası olmayan şəxs tərəfindən həyata keçirilə bilər.
 - Nəzarətçi tərəfindən həyata keçirilməlidir.
 - Hər kəs tərəfindən həyata keçirilə bilər.
28. Keçiricinin uzunluğu 46 metr və 3-xətli vahid naqilli şəbəkə qurulmalıdır. Hər bir sonluqda 1 fut məsafəyə imkan vermək üçün naqilin ümumi uzunluğu nə qədər olacaqdır?
- 46 metr
 - 137 metr
 - 138 metr

D. 139 metr

29. Elektrik saxlama potensialını müəyyən etmək üçün hansı ölçü vahidindən istifadə edilir?

- A. Farad
- B. Om
- C. Amper
- D. Kilovolt

B.4. NƏTİCƏLƏRİN QEYDƏ ALINMASI

Hər bir iştirakçı üçün fərdi hesabatlar hazırlanmalı və fəaliyyətin qiymətləndirilməsi, eləcə də yazılı qiymətləndirmə üzrə toplanan balların hesabatı onlara təqdim edilməlidir. Qiymətləndirmə bir nəfər üçün bir dəfədən artıq istifadə edildiyi təqdirdə hesabatda qiymətləndirmədən əvvəlki və sonrakı ballar arasındakı faiz dəyişikliyi də əks olunmalıdır.

“Peşə standartları üzrə qiymətləndirmənin hazırlanması prosedurları” adlı sənəddə qiymətləndirmə üzrə geniş nəzəri və praktiki məlumatlar verilmişdir.

C. MÜƏSSISƏLƏR ÜÇÜN NÜMUNƏVİ TƏLİM STANDARTI

Elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi

Qiymətləndirməyə dair məlumat

Hazırkı təlim standartı elektrik quraşdırma və təmiri ilə məşğul olan müəssisələr, təlim mərkəzləri və institutları, təlim iştirakçıları üçün hazırlanmışdır. İşlə bağlı səriştənin nümayiş etdirilməsi üçün tələb olunan bilik və bacarıqların əldə edilməsinə xidmət edən təlim proqramları, kurikulumlar və təlim materiallarının hazırlanmasında bu standartdan təlimat kimi istifadə etmək olar. Bu standart əsasında hazırlanmış təlim elektrik quraşdırma və təmiri üzrə əsas səriştələrə malik olan, mövcud bilik və bacarıqlarını inkişaf etdirmək, geniş profilə malik olmaq, yaxud işdə məhsuldarlığını artırmaq istəyən şəxslər üçün də uyğun ola bilər.

Məşğulluq Təsnifatında (MT) (bu təlimin müvafiq olduğu) peşənin kodu:	7413 (Kabelçi, elektrik gücü/yerüstü kabellər)
MT-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
ISCO 08-də işin kodu:	7413 (Line worker, electric power)
ISCO 08-də ixtisas (bacarıq) səviyyəsi:	2
Milli İxtisas Çərçivəsi ilə əlaqə:	
ISCED-də kodu:	52
Hazırlanma tarixi:	Avqust, 2011-ci il
Təsdiq edən qurum:
Təsdiq tarixi:
Təklif olunan yenilənmə tarixi:	Avqust, 2014-cü il

C.1. SƏRİŞTƏLƏRİN QISA TƏSVİRİ

Bilik:	<ul style="list-style-type: none">• Elektrik, xüsusi ilə də yüksək gərginlikli elektrik enerjisinin ümumi xüsusiyyətləri• Sınaq və ölçmə alətlərinin (avadanlığının) istismarı və kalibrlənməsi• Bütün xətlərin adları, onların yükləri, təmir olunma vaxtları və imkanları• Bütün təlimat və qaydalar• Hava xətləri üzrə təhlükəsizlik texnikası və texniki istismar qaydaları• Ölçmə və sınaq işlərinin aparılması üçün iş yerinin hazırlanması• Təhlükəsizlik tədbirləri və müvafiq normalar
Bacarıq:	<ul style="list-style-type: none">• Çertyoj və təlimatlara əsasən quraşdırma və montaj işlərini həyata keçirmək• Gündəlik nəzarət, texniki xidmət və təmir işlərini həyata keçirmək• Xüsusi brendlər ilə bağlı standart işləri yerinə yetirmək
Yanaşma:	<ul style="list-style-type: none">• Yeni xətlərin səmərəli və məhsuldar şəkildə qurulması üçün digərləri ilə

	<p>əməkdaşlıq etmək</p> <ul style="list-style-type: none">• Tapşırıqları daha yaxşı başa düşmək üçün rəhbər vəzifəli şəxslərlə ünsiyyət yaratmaq və nəticələr barədə hesabat vermək• Təlimatların və göstərişlərin müəyyən edilməsi üçün kompüterdən müntəzəm istifadə etmək, qeydiyyat aparmaq və hesabat vermək
Əlavə / ümumi səriştlər:	<ul style="list-style-type: none">• Azərbaycan dili ilə yanaşı, digər xarici dillərdə (ingilis və rus) olan təlimatları başa düşmək• Elmi-texniki bilik səviyyəsini daima artırmaq, gündəlik iş təcrübəsinə əsaslanaraq avadanlığın üzərində nəzarəti gücləndirmək• Mürəkkəb materialları başa düşmək və izah etmək• Yeni alət və metodların hazırlanmasını izləmək, başa düşmək və sınaqdan keçirmək

Peşə standartına uyğun olaraq, bu peşə üzrə təcrübi və nəzəri təlim keçən elektrik xətt quraşdırıcısı və təmirçisi yuxarıda göstərilən səriştləri qazanmaqla, aşağıdakı vəzifə və fəaliyyətləri yerinə yetirə bilər:

Əsas vəzifələrin (V) və vəzifələr daxilində fəaliyyətlərin (F) siyahısı ¹

- V.1. Elektrik təhlükəsizliyi tədbirlərini yerinə yetirmək:
- F.1.1. Fərdi mühafizə vasitələrindən (FMV) düzgün istifadə qaydalarını müəyyənləşdirmək;
 - F.1.2. Alov və ətraf mühitin təhlükəsizliyi üzrə prosedurları müəyyənləşdirmək;
 - F.1.3. Nərdivanda təhlükəsizlik üçün prosedurları müəyyənləşdirmək;
 - F.1.4. Cərəyan altında olan elektrik dövrələrinin işləməsi üçün protokolu düzgün müəyyənləşdirmək;
 - F.1.5. Emalatxananın təhlükəsizlik qaydalarını və təhlükəsiz iş yeri şəraitini təşkil etmək;
 - F.1.6. Məhdud məkanda işləyən zaman mühafizə prosedurlarını təsvir etmək;
 - F.1.7. Elektrik zədələrinə və qəza şoklarına qarşı tədbirlər üzrə prosedurları təsvir etmək.
- V.2. Ölçmə və yoxlama:
- F.2.1. Sayğac və ölçü cihazlarının müvafiq xarakteristikasını müəyyən etmək və onlardan istifadə etmək ək;
 - F.2.2. İzolyasiya, keçirici və yarımkecirici materialları müəyyənləşdirmək;
 - F.2.3. Elektrik yoxlama və sınaq avadanlıqlarının istifadə və qoşulma qaydalarını izah etmək;
 - F.2.4. Yük cərəyanının və gərginliyin müəyyənləşdirilməsi üçün müvafiq riyazi düsturlardan istifadə etmək;
 - F.2.5. Sayğac göstəricilərini şərh etmək və hesablamaq.
- V.3. Alətlər, materiallar və işçi komponentləri müəyyənləşdirmək:
- F.3.1. Əl alətlərini müəyyənləşdirmək və onlardan düzgün istifadə etmək;
 - F.3.2. Elektrik kabellərinin ölçü və tipini yükə görə seçmək;
 - F.3.3. İzolyasiyalı naqilləri, boruların növlərini və xarakteristikalarını müəyyənləşdirmək;

¹ Müvafiq sahə üçün olan peşə standartındakı ilə eynidir.

- F.3.4. İzolyasiyalı naqilləri, boruları kəsmək, deşmək, nasazlıqlarını aradan qaldırmaq və əymək;
 - F.3.5. Yuva və elektroarmaturları müəyyənləşdirmək;
 - F.3.6. Müxtəlif təyinatlı qurğuların məqsəd və funksiyasını müəyyən etmək.
- V.4. Sxemlər, texniki xarakteristikalar, qiymətləndirmələr:
- F.4.1. Elektrik sxemlərini müəyyənləşdirmək və izah etmək
 - F.4.2. Naqillərin qurulması üzrə sxem-diaqramları müəyyənləşdirmək və izah etmək;
 - F.4.3. Hər bir elementin texniki xarakteristikalarını, sxemlərini və işçi təsvirini şərh etmək və istifadə etmək;
 - F.4.4. Əsas riyazi hesablamalar və çevirmələr həyata keçirmək;
 - F.4.5. Elektrik dövrəsinin yığılma sxemlərinin planlaşdırılması və qurulmasını nümayiş etdirmək;
 - F.4.6. Tələb olunan materialların və iş saatının həcmi qiymətləndirmək.
- V.5. Dəyişən Cərəyan (DC):
- F.5.1. Dəyişən cərəyan dövrələrinin xarakteristikasını müəyyən etmək;
 - F.5.2. Elektrik tutumu, ümumi müqavimət, cərəyan şiddəti, gərginlik və müqaviməti izah etmək;
 - F.5.3. Düzləndirici, invertor və filtrlərin funksiya və xarakteristikalarını izah etmək;
 - F.5.4. Enerji istehlakı, paylanması və itkisini hesablamaq.
- V.6. Elektrik xətlərini çəkmək, elektrik dövrəsi və quraşdırma:
- F.6.1. Xüsusi elektrtik qurğuları üçün uyğun elektrik sxemləri tərtib etmək;
 - F.6.2. Komutasiya sxemini düzgün tətbiq etmək;
 - F.6.3. Blokları, qurğuları və tənzimləməni düzgün qurmaq;
 - F.6.4. Ümumi şəbəkənin ilkin quraşdırılma işlərini həyata keçirmək;
 - F.6.5. Tamamlama işləri görmək;
 - F.6.6. Çeviricisi olan elektrik çıxışlarını quraşdırmaq;
 - F.6.7. Naqili dartmaq, birləşdirmək, sərhdədlərini müəyyən etmək və əlaqələndirmək;
 - F.6.8. Tamamlanmış qurğuların işləmə qabiliyyətini sınaqdan keçirmək və yaranan nasazlıqları aradan qaldırmaq;
 - F.6.9. Fövqəladə çıxış üzrə əsas tələbləri müəyyənləşdirmək;
 - F.6.10. Elektroarmaturlar, birləşdiricilər və komponentləri quraşdırmaq.

C.2. TƏLİM İLƏ BAĞLI XÜSUSİ MƏLUMAT

C.2.1. TƏLİMİN NÖVLƏRİ

Bu peşə üçün zəruri səriştələr aşağıda göstərilən təlim metodları vasitəsilə əldə edilə bilər:

Formal təlim

Təvsiyə olunan formal təlim	Uyğun gələn təlim növü	Qeydlər
Tam orta təhsil ²		
Texniki peşə təhsili və ya akkreditasiyadan keçmiş təlim müəssisəsində təlim	☒	Formal təlimlər akkreditasiyadan keçmiş peşə məktəbləri və sertifikatlaşmış müəssisələr tərəfindən təşkil olunur. Əldə edilən səriştələr milli ixtisas çərçivəsində istifadə oluna bilər ³ .
Orta ixtisas təhsili		
Ali təhsil		
Digər:		

Qeyri-formal təlim

Dövlət təhsil standartına əsasən qeyri-formal təlim xüsusi qaydada tənzimlənmişdir.

C.2.2. TƏLİMİN İSTİQAMƏTİ

Normal ilkin təlim istiqaməti ümumi orta təhsili bitirdikdən sonra peşə təhsili almaq və razılıq əsasında elektrik enerjisinin təhizatı və digər xidmətlər ilə məşğul olan bir müəssisədə təcrübə keçməkdir.

C.2.3. ƏVVƏLKİ TƏLİMİN TANINMASI

Gələcəkdə müvafiq fəaliyyətlər sahəsində ən azı 2 il təcrübəsi olanlar səriştələrin yoxlanılması üçün müraciət edə və yalnız imtahandan keçdikdən sonra səriştələrin tanınması haqqında rəsmi sənəd əldə edə və yaxud təlimə cəlb oluna bilərlər⁴.

² Orta təhsil ölkə vətəndaşları üçün icbari xarakter daşdığından cədvəldə əks olunmayıb.

³ Azərbaycanda səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.

⁴ Azərbaycanda səriştələrin tanınması üçün qiymətləndirmə sistemi hazırda mövcud deyildir.